

Geestelijke verzorging: een spannend beroep

Goedendag allemaal, mijn naam is Tobias Karsten. Vorig jaar liep ik stage als geestelijk verzorger in het Leendert Meeshuis in Bilthoven. Ik kreeg de kans om de kennis en vaardigheden toe te kunnen passen die ik heb opgedaan tijdens mijn jaren aan de UvH. Het was een leerzame ervaring, confronterend ook.

Zo kwam ik voor het eerst in aanraking met mensen met dementie. De vraag hoe geestelijke verzorging bij deze doelgroep vorm gegeven kan worden bleek een studie op zich. Ook ontmoette ik voor het eerst mensen met afasie. Dit zijn mensen die hun taal vermogen geheel of gedeeltelijk hebben verloren, meestal als gevolg van een hersenbloeding. Hoe kom je erachter wat iemands beleving is als hij of zij geen woorden heeft om zich uit te drukken? Ik heb eenzaamheid gezien bij de mensen, angst voor de dood en het verdriet om alles wat men heeft moeten achterlaten in het leven van vóór het verpleeghuis. Maar ook heb ik veerkracht gezien, is er veel gelachen en waren er momenten waarop we van elkaar konden leren.

Ik heb het beroep van geestelijk verzorger als spannend ervaren. En daarmee bedoel ik dat ik in de praktijk te maken kreeg met verschillende spanningsvelden. Ik zal twee van deze spanningsvelden illustreren aan de hand van een anekdote. Allereerst het spanningsveld omtrent de professionaliteit en ten tweede betreffende de zichtbaarheid van het beroep.

Op bepaalde momenten heb ik goed in de gaten moeten houden of de contacten die ik had met bewoners niet de grenzen van de professionaliteit overschreden en meer de vorm kregen van een vriendschap. Binnen dit spanningsveld was het dan zoeken naar een houding die oprecht was, persoonlijk, maar wel binnen de grenzen van de professie blijft. Zo ben ik bijvoorbeeld een dag met een bewoner naar Amsterdam gereden, nadat ze mij vertelde dat het haar grootste wens was om weer eens 'thuis' te zijn. Dit was mogelijk de meest zingevende onderneming van mijn stage, maar ook ontstonden er vragen: stel dat ik betaald kreeg voor mijn werkzaamheden, zou ik dan kunnen verantwoorden dat ik een hele dag met

iemand op stap ga, terwijl er nog honderd andere bewoners zijn die mijn aandacht mogelijk ook nodig hebben? Vallen het samen in de auto zitten, een biertje op het balkon en een pannenkoek op het terras nog wel binnen de kaders van de geestelijke verzorging? De geestelijk verzorger als 'professionele vriend' was in deze context voor mij een geruststellende uitdrukking. Toen een week later een verzoek kwam voor nog een uitstapje, heb ik dit overigens niet toegezegd.

Een spanningsveld dat hiermee samenhangt, betreft de zichtbaarheid van het beroep: hoe zorg je ervoor dat wat je doet in de praktijk ook gezien wordt, dat anderen in het huis, zowel bewoners als medewerkers, weten waar je voor bent en je ook weten te vinden. Dit is tot aan het einde van de stage een uitdaging gebleven. En dat heeft in mijn ogen te maken met het karakter van het beroep. Het is een bijzonder beroep, anders, op sommige momenten een beetje eenzaam misschien. Het was niet gemakkelijk om te pijlen welk beeld andere medewerkers hadden van wat ik nu eigenlijk precies deed. Zo zat ik eens tijdens de lunch met een aantal mensen uit de verzorging te praten. Ze vroegen me wat ik eigenlijk deed. Toen ik vertelde dat ik stage liep zij een van hen tegen haar collega's: "Ja hij loopt hier stage, maar hij doet eigenlijk helemaal niets!"

Op een bepaalde manier had ze gelijk. In ieder geval kon ik wel begrijpen dat het net lijkt alsof ik niet veel deed. De momenten dat het verzorgend personeel mij bezig zag, was ik meestal in gesprek met bewoners in een van de huiskamers, of aan de wandel met iemand of op bezoek op iemands kamer. Maar gewoon praten, dat kan toch geen werken zijn? Ik moet ook toegeven dat mij het werk van verzorger in het verpleeghuis veel zwaarder lijkt dan de geestelijke verzorging. Althans fysiek gezien dan. Ik loop niet af en aan met koffie en thee, ik hoef geen bedden te verschonen en de bewoners niet te wassen.

Maar in werkelijkheid was het voor mij ook zeker hard werken. In de contacten met mensen probeer ik in mijn rol als geestelijk verzorger constant oplettend aanwezig te zijn. Een open nieuwsgierigheid naar wat de mens tegenover mij te vertellen heeft. Wat pik ik eruit als het gaat om de belevingswereld van de mensen? Wat doet het met hen om hier nu te zijn in dit verpleeghuis? Wat is het

verhaal achter deze mens die tegenover mij zit? De professionaliteit van het beroep zit hem er volgens mij voor een groot deel in dat je een analytische distantie weet te behouden tot wat er in het contact gebeurt. Daarvoor is aandacht nodig, openheid en een houding van gelijkwaardigheid. Maar dat is van een afstand vaak lastig te zien, wanneer ik ogenschijnlijk alleen maar gezellig koffie aan het drinken ben met een bewoner.

Dit spanningsveld van de zichtbaarheid kan er voor zorgen dat de geestelijke verzorging langzaam maar zeker naar de achtergrond verdwijnt, want waarom zou de directie kiezen voor een hoogopgeleide geestelijk verzorger die veel geld kost terwijl de toestroom van ouderen toeneemt en zij allemaal gevoed, gewassen en verzorgd moeten worden?

Gelukkig zijn er ook veel momenten geweest waarop ik ervaren heb dat geestelijke verzorging wel degelijk een verschil maakt en een grote waarde heeft. Het waren deze momenten die mij deden groeien in het vak. En het waren ook deze ervaringen die ik naar voren bracht, wanneer iemand mij weer eens vroeg: “wat doe je nu eigenlijk precies?”

Eén zo’n moment was bijvoorbeeld naar aanleiding van een gespreksgroep die ik wekelijks organiseerde op een van de afdelingen. Een verzorger kwam een dag na de eerste bijeenkomst naar me toe en zei dat de bewoners het er nog steeds over hadden – het thema van de bijeenkomst was de betekenis van vriendschap in het leven. Ze vertelde ook dat de bewoners meer betrokken waren, minder in zichzelf gekeerd. Ik begreep dat deze groepsbijeenkomst iets gedaan had met de sfeer in het huis en dat dit blijkbaar ook doorwerkte op het personeel.

Dergelijke momenten hebben er voor gezorgd dat ik met meer overtuiging ben gaan staan voor wat ik als geestelijk verzorger doe, en dat ik weet dat de geestelijke verzorging, hoe moeilijk het soms ook kan zijn om dat zichtbaar te maken, wel degelijk van grote waarde kan zijn voor de zorginstelling.

Het is een uitdaging, voor mij, en ik denk voor de geestelijke verzorging in het algemeen en voor de nieuwe generatie geestelijk verzorgers onder de nieuwe studenten, om te werken aan de zichtbaarheid van het beroep. Daarvoor is het

van belang om meer in de schijnwerper te stappen en te communiceren over wat je doet, in duidelijke taal te benadrukken dat de geestelijke verzorging er aan bijdraagt dat de zorg haar menselijk gezicht behoudt.

Dank u wel,